

DISCURS DEL PRESIDENT DE LA GENERALITAT A LA INAUGURACIÓ DE LA FIRA DEL LLIBRE DE FRANKFURT 2007

9 d'octubre de 2007

És un honor, per al President de Catalunya, celebrar aquí a Frankfurt, la presència de la Cultura Catalana com a convidada d'honor en la 59ena edició de la Fira del llibre.

Com a president de la Generalitat puc dir que aquest esdeveniment és la iniciativa institucional més destacada de difusió internacional de la nostra cultura que s'ha realitzat fins ara, almenys en la història de la Catalunya contemporània.

Per a una llengua com la que jo utilitzo avui per parlar-los, per a una literatura com la catalana i per a una cultura com la que, des d'ara i els propers dies, es mostrarà en aquesta Fira, en aquesta ciutat i en aquest país que ens acullen, és un esdeveniment de rellevància extraordinària.

Extraordinària pel que té de reconeixement i d'equiparació a tantes altres literatures properes o llunyanes, de dimensions diverses que, abans que la nostra, han tingut accés a la plataforma de difusió internacional que suposa la Fira. També, pel volum de recursos, d'activitats i de creadors convocats en tota Alemanya, no ja aquests dies, sinó al llarg de quasi un any.

Ho és pels resultats que ja s'han generat com a conseqüència d'aquesta especial presència, i que s'han vist clarament reflectits en un important nombre de traduccions de la literatura catalana a altres idiomes. I ho és

també per la difusió que el concepte de "cultura catalana" tindrà a partir d'unencontre internacional al que concorren més de 10.000 periodistes.

Una gran ocasió, en fi, perquè la Fira permetrà que la llengua catalana, trobi aquí un altaveu que li ha de proporcionar un nou impuls en el camí del seu ple reconeixement institucional com a llengua europea que és.

Deixin-me al començar aquesta intervenció, felicitar la direcció de la Fira i el Govern de Hesse per la consagració de la Fira com el punt de trobada més important a nivell internacional, d'entre els dedicats al món del llibre. Avui, la Fira s'ha convertit en una gran manifestació cultural global, en laque convergeixen els valors de la cultura i els requisits econòmics de la seva indústria.

Vull felicitar també els editors catalans, autèntics protagonistes d'allò que sempre ha estat i és la Fira i que hi han participat des de principis dels anys 50. I, com és lògic, felicitar els escriptors i escriptores, sense els quals no seria possible un esdeveniment cultural com aquest. Felicitar, també, tots aquells qui completaran aquesta mostra de l'excel·lència cultural catalana, avui i els propers dies. I reconèixer i agrair, finalment, l'esforç de les diverses institucions que han impulsat i coordinat la presència catalana a Alemanya des de fa mesos i que s'intensificarà els dies que vénen.

A partir d'avui, representants de les institucions dels diversos territoris i comunitats que compartim llengua i cultura, voldran ser presents a la Fira per expressar el seu suport a un esdeveniment en el que, des de fa anys, conflueixen voluntats i objectius. Hem de deixar clar que la nostra

presència a Frankfurt no és la iniciativa d'una administració, sinó la d'una cultura.

És la iniciativa d'una cultura singular que pertany al patrimoni universal. Els catalans estem compromesos amb la nostra cultura. I al mateix temps fem de la indústria cultural i de la indústria del coneixement dos dels eixos de la nostra projecció futura.

Cal recordar que la Fira de Frankfurt va ser creada en plena postguerra mundial amb l'objectiu de relançar el món del llibre alemany i comprometre'l amb els valors democràtics de l'Europa que es començava a construir després del 1945. Alemanya volia tornar a ser present en una Europa en pau i es fixava l'objectiu de ser-hi a través de la paraula, de la llengua, de la literatura i de la indústria que en feia possible una difusió massiva.

Agafem prestats uns mots del dramaturg i polític txec Václav Havel que diuen així: "Tan poderosa és la paraula humana com per poder canviar el món i influir en la història?" Aquesta és la pregunta que es feia Havel, aquí mateix, a la ciutat de Frankfurt, el mes de juny de 1989, en rebre de mans dels llibreters alemanys, el "Premi de la Pau". "Tan poderosa" deia, que "la mateixa paraula pot ser un dia la pedra que fonamenta la pau i l'endemà cada una de les seves lletres pot ressonar amb el soroll de les metralladores".

Tan poderosa, sí! es responia Havel, en un discurs commovedor titulat "Paraules sobre la paraula" mesos abans que caigués el mur de Berlín, presagiant que els mots havien de substituir els maons que simbòlicament i físicament, durant tant de temps, havien separat una

ciutat, un país i un continent. Gairebé dues dècades després, una literatura que durant segles ha maldat per preservar i mantenir el prestigi i guanyar-se el respecte com a literatura europea, arriba a la Fira del Llibre per excel·lència.

L'edició en llengua catalana és una de les més antigues del nostre continent. És important recordar que era l'any 1474 quan apareixia el primer llibre imprès en llengua catalana: Trobes en llaors de la Verge Maria. El regne de València havia assumit la capitalitat cultural de la corona catalanoaragonesa i gràcies a escriptors com March, Martorell, Roís de Corella, i Roig les lletres catalanes arribaven al seu segle d'or.

Quedi dit aquí que la llengua catalana escrita i parlada a Catalunya se sent, no només identificada amb la llengua parlada i escrita on van viure i escriure tots aquests autors, les terres valencianes, sinó que se sent deutora admirada per tot allò que els escriptors valencians han aportat a la universalització de la literatura que avui es presenta en aquesta Fira.

Aquest record permet remarcar que, des dels inicis de la impremta al segle XV, la llengua catalana va fer evident la seva vocació universal, fent del Principat de Catalunya, el Regne de València i del de Mallorca uns centres editorials de referència. Un protagonisme que Barcelona va contribuir a consolidar, a partir de mitjans del segle XIX, esdevenint una de les capitals europees del món. Barcelona va erigir-se des d'aleshores, en el centre editorial de la llengua castellana: noms industrials com Montaner i Simon, Gili, Espasa, Salvat, Maucci, Sopena, Seix Barral, i més, encarnen el seu progrés.

A dia d'avui es faria inacabable pretendre mencionar totes les editorials que fan de Barcelona una de les capitals internacionals de l'edició, tant en català com en castellà. I és que si bé la del llibre és la primera indústria cultural a l'Estat espanyol, la catalana la lidera, gaudint d'una àmplia implantació a tota l'Amèrica Llatina. Amb tot això, es posa de manifest que les cultures sense estat, quan vénen avalades per una història secular, que li ha donat prestigi en el passat i li dóna en el present, que tenen solidesa demostrada, i gaudeixen del suport institucional adequat, tenen els elements necessaris per esdevenir competitives en el món global.

Els territoris de parla catalana comparteixen, com europeus, els valors d'una civilització comuna de la qual la major riquesa és la seva gran diversitat cultural. L'àmbit català s'ha vist afavorit per una situació geogràfica que al llarg de molts segles, ha propiciat la permeabilitat de molts corrents culturals, científics, artístics, creatius i de pensament arribats del nord i també del sud, i de l'orient. Aquests corrents seculars, han configurat el nostre esperit curiós i obert, a la vegada que un caràcter autoexigent i renovador.

Per això la cultura catalana ha estat i és bressol de grans intel·lectuals i creadors en tots els seus àmbits, que són noms de reconeguda talla internacional. Ramón Llull, Antoni Gaudí, Joan Miró, i Pau Casals, són alguns exemples incontestables entre els creadors que han dut la nostra cultura arreu del món, i han enfortit, alhora, una voluntat de pertinença, i enriquit el nostre preuat patrimoni humà.

Vivim la realitat europea, immersa en un món conflictiu que no ens ha d'atemorir, ni acomplexar. Ans al contrari, hem d'estar convençuts del

que som i saber que la nostra experiència convivencial i dialogant entre la diversitat de cultures que ens envolten, ens fa forts i exemplars. El llenguatge és l'essència de la humanitat i la diversitat lingüística és un valor patrimonial, com ho és la biodiversitat. Perquè la llengua és una eina de comunicació, i alhora un vehicle d'expressió de sentiments.

A Catalunya, com a Balears, València o Andorra, i altres àmbits de parla catalana, tenim i mantenim consolidades honorables institucions, algunes d'elles centenàries, que són guardes, memòria i mestres, d'un catalanisme conscient de la seva trajectòria històrica.

Aquestes institucions avui tenen cura de la nostra cultura, de la nostra llengua, i del nostre patrimoni, amb una visió realista i innovadora. El govern de Catalunya ambiciona el desenvolupament i expansió de l'ús social de la llengua catalana, posant l'èmfasi en l'educació i la pedagogia.

Perquè el català és la llengua pròpia del nostre país, que conviu -sense cap més conflicte que el que artificiosament alguns pretenen crear inútilment- amb la llengua castellana, que és també un patrimoni de la societat catalana.

Però hi ha dues raons més que exigeixen la preservació i promoció de l'ús i coneixement de la llengua catalana. Per una banda la producció cultural en la nostra llengua ha de guanyar mercat. I per l'altra, molt més important encara, la llengua catalana ha de ser vehicle amable d'integració. Si aconseguim incrementar el seu prestigi social, la llengua catalana esdevindrà una eina útil i eficaç per garantir la cohesió de la nostra societat.

Més llengües signifiquen més riquesa. Les llengües, com diu George Steiner, són finestres obertes a la llibertat. I això és el que volem per a la cultura catalana en general i la nostra literatura en particular: que segueixin essent una finestra oberta des de Catalunya al món i a la llibertat.

En aquest segle que comença a caminar, no podem avançar amb rigor si no entenem que el concepte de cultura esdevé, inapel·lablement, cada cop més ampli. Els àmbits que fins avui s'acotaven sota el concepte "cultura", s'han expandit d'uns anys ençà i gràcies a l'ús de les noves tecnologies, de manera extraordinària, multiplicant-ne el sentit, les interrelacions i l'abast.

El concepte de cultura va més enllà del que nodreix l'esperit, l'intel·lecte, la memòria, la imaginació, la voluntat, la moral o el gust. El concepte cultura es concreta en allò que es percep d'una conducta social compartida, compromesa i reflectida en el seu entorn. La nostra cultura avui, s'ha d'entendre a partir d'allò que hem construït, però també a partir d'allò que podem compartir i llegar a les generacions futures. S'ha d'entendre a partir del nostre esforç per consolidar una consciència col·lectiva que potenciï les qualitats humanes i cíviques de la societat.

La cultura té adversaris. És clar que en té. Aquí i arreu: la banalització, la superficialitat, l'alienació, la confusió perversa entre consumisme passiu i cultura. I, a l'altre extrem, la reacció elitista que no suporta ni admet cap de les formes de socialització dels béns culturals. En aquests riscos és on hem de fixar les nostres preocupacions i esforços.

Crec que els creadors, que en representació de la Cultura catalana es presenten enguany a Frankfurt, se senten protagonistes d'una cultura universal, creada i manifestada, en uns casos, a través d'uns codis d'expressió propis i locals. I aquest és el camí que hem de seguir. Aquesta ha de ser la nostra ambició cultural.

Catalunya, per la seva història, per la seva cultura i la seva aposta cívica, té tots els atributs per expressar-se amb una veu pròpia i alhora compromesa en aquesta societat global que avança a passes de gegant. Catalunya pot mostrar que en una comunitat nacional i cultural, més enllà del reconeixement polític que tingui en cada moment, es pot construir un espai harmònic, amb una cultura pròpia desacomplexada, integradora i a l'avantguarda del desenvolupament.

Una cultura forta i dialogant. Una cultura que aposti per l'excel·lència i continuï essent un factor de cohesió social.

Una cultura que expressi la nostra identitat i, al mateix temps, ens permeti dialogar amb altres identitats i cultures.

L'any 2004 la literatura catalana va ser convidada a la Feria de Guadalajara, Mèxic. Va ser una oportunitat extraordinària que vàrem saber aprofitar i que m'agrada citar, a manera de preludi del que voldria que fos aquest 2007, que coronem a partir d'avui aquí a la Fira de Frankfurt.

Durant els mesos de març, abril, maig i juny, a l'altra banda de l'Atlàntic, a Nova York, el Metropolitan Museum va presentar l'exposició "Barcelona & Modernity", acompanyada d'un ampli programa d'activitats culturals.

Aquests dies també es poden veure dues exposicions d'art català en dos museus europeus d'incontestable prestigi: L'exposició "Barcelona 1947 – 2007" a la Fundació Maeght a Saint Paul de Vence. I l'exposició "Barcelona 1900" al Museu Van Gogh d'Amsterdam.

Així mateix, durant els darrers mesos s'han celebrat festivals de poesia i de literatura catalanes, sessions acadèmiques, simposis i agermanaments culturals arreu d'Alemanya. Exposicions bibliogràfiques d'art contemporani i de poesia visual. Espectacles de cultura popular, de dansa, de teatre i de música.

Tot aquest esforç no vol ser efímer. Vol ser la llavor que, en el futur, suposi l'increment d'una relació fèrtil que la cultura catalana i la cultura alemanya fa anys que cultiven gràcies a una concòrdia acadèmica que es remunta al segle XVI i que avui avala l'existència d'un total de 30 lectorats de català, d'estudis de catalanística i centres de filologia catalana a les universitats alemanyes.

I gràcies també a la iniciativa d'institucions culturals com el Goethe Institut, a la seva col·laboració amb l'Institut Ramon Llull i al compromís, també compartit, amb l'Instituto Cervantes.

Senyores i senyors: Els propers dies Europa veurà tots els registres de la nostra cultura en una representació de talla internacional i d'amplitud sense precedents. Una cultura que projectem mostrant-nos orgullosos de la nostra pròpia identitat, tant com oberts a escoltar i atendre noves veus.

Perquè la nostra ha de ser una cultura afermada en la seva singularitat i a la vegada oberta a la cultura universal.

I la literatura catalana guanyarà el seus reptes si es mostra segura, activa i il·lusionada en el camí cap a l'excel·lència, molt més que no pas si roman capficada per la seva situació present.

Un dels grans pensadors catalans del segle XX, Josep Ferrater Mora va escriure que "la vida d'un poble necessita ser no solament naixent, sinó veritablement plena". I que "la llibertat no és alguna cosa que tinguem, sinó quelcom que som -o, tal vegada, anem essent-: [perquè] estem obligats a ser lliures". I avui, aquí a Frankfurt, presentant una Catalunya europea, la nostra cultura fa una afirmació de plenitud i de llibertat.

Moltes gràcies.